

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om konsumentkreditavtal och vissa andra konsumentavtal

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om konsumentkreditavtal och vissa andra konsumentavtal (RP 230/2018 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande och till lagutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- Lagmotion LM 51/2016 rd Jari Myllykoski vänst m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 52/2016 rd Lenita Toivakka saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 53/2016 rd Antero Laukkanen kd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 54/2016 rd Kimmo Kivelä saf m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 55/2016 rd Maria Guzenina sd m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 56/2016 rd Mats Löfström sv m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 57/2016 rd Touko Aalto gröna m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 58/2016 rd Arto Pirttilahti cent m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen
- Lagmotion LM 24/2018 rd Arto Satonen saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- lagutskottet LaUU 33/2018 rd

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Sofia Aspelund, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Katri Kummoinen, justitieministeriet
- jurist Sanna Atrila, Finansinspektionen
- statistikchef Katri Kaaja, Statistikcentralen
- överaktuarie Timo Ristimäki, Statistikcentralen
- forskardoktor Karoliina Majamaa, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rätts-politik
- jurist Paula Hannula, Konkurrens- och konsumentverket
- landsdirektör Kim Ahola, IPF Digital Finland Oy
- vice verkställande direktör Hannu Heliö, LokalTapiola Finans Ab
- verkställande direktör Jari Kivihuhta, Nordea Finans Finland Ab
- juridisk chef Juuso Jokela, Suomen Asiakastieto Oy
- verkställande direktör Juha A. Pantzar, Garantistiftelsen sr
- verkställande direktör Pekka Rissa, Autoalan Keskusliitto ry
- jurist Teemu Nieminen, Bilimportörerna och -industrin rf
- jurist Antti Laitila, Finanssiala ry
- verkställande direktör Elli Reunanen, FINE Försäkrings- och finansrådgivningen
- jurist Timo Niemi, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- advokat Olli Pohjakallio, Finlands Advokatförbund
- direktör Jennie Flink, Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
- professor Tuomas Ojanen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Finlands Bank
- American Express
- Ferratum Finland Oy
- Mastercard Finland
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf
- Skuldrådgivning rf.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår ändringar i konsumentskyddslagens kapitel om konsumentkrediter, kapitlet om konsumentkrediter som har samband med bostadsegendom och kapitlet om jämkning och tolkning av avtal. Dessutom ändras räntelagen, lagen om indrivning av fordringar och rättegångsbalken. Det huvudsakliga syftet med ändringarna är att minska de skuldproblem som de dyraste konsumentkrediterna orsakar.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Enligt förslaget ska alla krediter som omfattas av tillämpningsområdet för kapitlet om konsumentkrediter i konsumentskyddslagen ha ett räntetak. Räntetaket ska, till skillnad från det nuvarande räntetaket som bygger på den effektiva räntan för krediten, definieras så att det i lagen anges en övre gräns för räntan på den utnyttjade krediten. Dessutom begränsas rätten att ta ut andra kreditkostnader av konsumenten. Likaså begränsas rätten att ta ut kostnader av konsumenten för förlängning av betalningstiden. Utvidgningen av prisregleringen syftar till att skapa en skäligare prissättning av de konsumentkrediter som bjuds ut på marknaden och minska de skuldproblem som konsumentkrediterna orsakar. Syftet med ändringen av räntetaksmodellen är att åstadkomma en effektivare reglering och göra det lättare att iakttä och övervaka regleringen. Målet är också att förbättra transparensen vid prissättningen av krediter.

Om en kreditgivare eller en kreditförmedlare bryter mot de bestämmelser som gäller räntetaket eller kreditkostnadstaket, ska ingen ränta eller andra kreditkostnader få tas ut av konsumenten. Genom strängare påföljder för brott mot prisregleringen eftersträvas en effektivare efterlevnad av bestämmelserna.

Genom de ändringar som föreslås i konsumentskyddslagens kapitel om jämkning och tolkning av avtal eftersträvas motsvarighet mellan den nationella lagstiftningen och Europeiska unionens konsumentskyddslagstiftning och samtidigt klarhet i rättsläget. I rättegångsbalken föreslås mer ingående bestämmelser än tidigare om vilka uppgifter som ska uppges i en stämningsansökan i fråga om en fordran som bygger på ett konsumentkreditavtal. Avsikten med den sistnämnda ändringen är att göra det lättare att beakta de tvingande bestämmelser som hänför sig till konsumentkrediter och samtidigt minska arbetet för kändarna och domstolarna.

Det föreslås dessutom att räntelagen och lagen om indrivning av fordringar ska vara tvingande till förmån för gäldenären också när det är fråga om en kredit som förmedlas till konsumenten av en näringsidkare men lämnas av någon annan än en yrkesmässig kreditgivare. Syftet med reformen är att förbättra ställningen för en konsumentgäldenär som tagit ett person-till-person-lån.

Lagarna avses träda i kraft den 1 september 2019.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 24/2018 rd föreslås förbud mot marknadsföringen av vissa konsumentkrediter med hög risk genom en ny 8 a § i 7 kap. i konsumentskyddslagen.

I lagmotionerna LM 51—58/2018 rd föreslås med vissa begränsningar ett räntetak för krediter under 2 000 genom att ändra 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter. Propositionens syfte är att minska problemen med skuldsättning i anslutning till konsumentkrediter med hög ränta. Konsumtionskrediter utan säkerhet som är lätta att söka och som marknadsförs på bred basis har fördjupat och förlängt konsumenternas skuldsättningspro-

Betänkande EkUB 39/2018 rd

blem. Att det är lätt att få kredit har försvårat konsumenternas hantering av skuldsättning när tidigare krediter har kunnat skötas med nya krediter.

Problemet med tilltagande skuldsättning bland konsumenter var känt redan för flera år sedan. I juni 2013 trädde bestämmelser om räntetak i kraft i 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen. Då minskade mängden snabblån med höga räntor och likaså uttaget av kreditkostnader för dem. Men ganska snart förändrades marknaden för snabblån: utbudet förflyttades till större limitkrediter på över 2 000 euro och delvis också till så kallade person-till-person-lån. Lagändringarna har allmänt taget inte förmått ändra skuldsättningsutvecklingen i fråga om snabblån med höga räntor.

Därför ser ekonomiutskottet den föreslagna regleringen som välkommen men konstaterar ändå att regleringen fortfarande inte enbart för sig kan åtgärda de grundläggande orsakerna till skuldproblemen, och ändringarna kan inte väntas medföra en omedelbar förbättring i skuldsättningsstatistiken. Men ändringarna är lika fullt ett nödvändigt element i lagreformen i stort. Ekonomiutskottet anser att det är utrett att på grund av det aktuella problemets karaktär bör regleringen om räntetak stramas åt mer än i propositionen, på det sätt som anges i detaljmotiven.

Ekonomiutskottet föreslår att propositionen godkänns med ändringar, att fyra uttalanden godkänns och att lagmotionerna förkastas på följande grunder:

Lagutskottets utlåtande. Lagutskottet har i sitt utlåtande till ekonomiutskottet (LaUU 33/2018 rd — RP 230/2018 rd) behandlat den föreslagna regleringen utgående från sitt ansvarsområde med fokus särskilt på skuldsättningsutvecklingens konsekvenser för domstolar, utsökning och insolvensförfaranden. Utskottet föreslår att lagförslag 4 ska kompletteras med punkter som gäller villkoren i kreditavtalet. Ekonomiutskottet ställer sig bakom förslagen och föreslår att lagförslaget ändras enligt lagutskottets förslag som det framgår i detaljmotiven. Lagutskottet föreslår dessutom tre uttalanden för plenum. Med hänvisning till lagutskottets utlåtande delar ekonomiutskottet lagutskottets uppfattning om uttalandenas behövlighet och föreslår att de godkänns.

Ekonomiutskottet delar lagutskottets ståndpunkt och anser det viktigt att statsrådet följer hur reformen fungerar och vilka konsekvenser den har för utbudet av och priset på oskäligt dyra konsumentkrediter och att regeringen omedelbart vidtar ytterligare åtgärder om det visar sig behövas. (*Utskottets förslag till uttalande*)

Lagutskottet fäster också uppmärksamhet vid ställningen för utsökningsgäldenärer med låga inkomster och föreslår en helhetsbedömning av lagstiftningen om det skyddande beloppet. Ekonomiutskottet ser det som viktigt och påpekar att snabblån med höga räntor gör det svårare särskilt för låginkomsttagare att hantera sin ekonomi och bli kvitt skuldspiraler. (*Utskottets förslag till uttalande*)

Oskäliga avtalsvillkor. Vid ekonomiutskottets utfrågning av sakkunniga har det framställts att regleringen inte bör omfatta vanliga avtalsvillkor som gäller beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Ekonomiutskottet anser att det är nödvändigt att ändra regleringen enligt propositionen till den del det gäller villkor som ingår i tillämpningsområdet för direktivet om oskäliga villkor, eftersom regleringen i 4 kap. i konsumentskyddslagen står i strid med direktivet om oskäliga villkor och nämnda artikel och med EU-domstolens etablerade beslutspraxis i saken. Enligt direktivet jämte etablerad avgörandepraxis ska ett oskäligt villkor lämnas obeaktat om avtalet kan förbli i kraft utan det oskäliga villkoret, medan det enligt den nuvarande konsumentskyddslagen också är möjligt att jämka villkoret genom att ändra det oskäliga villkoret.

För att trygga klarheten i regleringen och likabehandlingen av konsumenterna bör samma följder gälla alla i förväg uppställda villkor vars innehåll konsumenten inte har kunnat påverka oavsett om de hör till direktivets tillämpningsområde eller inte. Om så inte vore, skulle exempelvis följderna av användningen av ett oskäligt prisvillkor som utarbetats i förväg utan konsumentens medverkan bero på om villkoren anses vara klart och begripligt formulerade.

Ekonomiutskottet konstaterar att även om 4 kap. 2 § i lagförslag 1 skulle tillämpas som uttrycklig bestämmelse endast på avtal som ingås efter att lagen trätt i kraft, skulle avtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft ändå omfattas av nuvarande avgörandepraxis för EU-domstolen och högsta domstolen.

Definition på kreditkostnader. Med kreditkostnader avses summan av räntor, kostnader och andra avgifter som är kända för kreditgivaren och som konsumenten ska betala med anledning av konsumentkreditförhållandet. Ekonomiutskottet påpekar att den föreslagna bestämmelsen är baserad på en etablerad definition på kreditkostnader som ingår i konsumentskyddslagen och som i sin tur är baserad på konsumentkreditdirektivet (2008/48/EG).

Avgifter för användning av betalningsmedel är enligt förarbetena till den gällande lagen (RP 24/2010 rd) kreditkostnader och att lämna dem utanför prisregleringen skulle väsentligt försämra regleringens effektivitet.

Eftersom kreditens faktiska årsränta måste betalas i ett läge där man exempelvis inte vet exakt hur krediten ska lyftas, används som antagande det vanligaste sättet att lyfta krediten i denna typ av kreditavtal. Kreditkostnadstaket enligt propositionen gäller de kreditkostnader som de facto tas ut av konsumenten, varvid t.ex. kostnader för att lyfta krediten anses vara sådana kreditkostnader som omfattas av regleringen oberoende av på vilket sätt konsumenten lyfter krediten.

Att uträkningen beaktar de faktiska kostnaderna är med avseende på konsumenten en av de mest centrala förbättringarna i förhållande till den nuvarande modellen som är baserad på kreditens faktiska årsränta. Genom att formulera villkoren så enkelt som möjligt kan kreditgivaren minska risken för att domstolen mot kreditgivarens uppfattning ska betrakta vissa utgiftsposter som kreditkostnader.

Kreditkostnadernas maximibelopp. Vid ekonomiutskottets utfrågning av sakkunniga har det framställts argument för att ändra regleringen om kreditkostnadernas maximibelopp. Den modell som föreslås i propositionen har setts som problematisk särskilt i fråga om konsumtionskrediter med realsäkerheter och i synnerhet till den del som det i propositionen föreslås ett maximibelopp på 150 euro för kreditkostnader som tas ut som annat än ränta.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Ekonomiutskottet noterar att den föreslagna ändringen antas avkräva ansvarsområdet ändringar bland annat i prissättningsstrukturerna. Maximiräntan är ändå så hög att kostnaderna för att upplägga krediten skäligen kan tas ut i form av ränta. Kreditgivaren kan också periodisera de uppläggningskostnader som för närvarande tas ut på en gång över flera år.

Utskottet vill påminna om att syftet med den föreslagna prisregleringen är att priset på krediten ska tas ut huvudsakligen som ränta och i mindre utsträckning som olika poster i eurobelopp, vilka tenderar att skapa oklarhet om kreditens slutliga kostnader och göra det svårare att jämföra olika krediter.

Vid granskningen av den föreslagna regleringen har ekonomiutskottet beaktat att avgifter av försäkringstyp vars syfte är att bevara värdet på föremålet för krediten inte ingår i prisregleringen, liksom inte heller kostnader för tilläggstjänster i anslutning till kreditavtalet, när tilläggstjänsten inte är en förutsättning för att få kredit på de villkor som marknadsförts. Med avseende på regleringens genomslag och likabehandling av kreditgivare anser ekonomiutskottet att det är nödvändigt att regleringen utsträcks till att i så stor omfattning som möjligt gälla olika typer av krediter, men anser det ändå befogat att utesluta köp av fordon på avbetalning på grunder som det redogörs närmare för i detaljmotiven.

Kostnader för förlängning av betalningstiden. Syftet med att begränsa beloppet på kostnader för förlängning av betalningstiden är att förhindra oskäligen betalningskrav i samband med förlängning av betalningstiden. Kostnadernas sammanlagda belopp får enligt förslaget inte överskrida 20 euro per år. På så sätt vill man undvika att betalningstiden upprepade gånger förlängs för att öka de kostnader som ska indrivas. Bestämmelsen ska tillämpas endast på de krediter som omfattas av tillämpningsområdet för 7 kap. i konsumentskyddslagen och som särskilt varit förknippade med problem. Bestämmelsen gäller inte huruvida gäldenären är skyldig att betala ränta för förlängningstiden. Avsikten är inte att förutsätta att krediten ska vara räntefri under förlängningstiden.

Räntetaket. I ljuset av statistiken om indrivningsdomar är det uppenbart att krediter numera beviljas också konsumenterna som saknar faktiska möjligheter att återbetala, och att det är uppenbart redan när krediten beviljas. Utskottet anser att priset på krediten inte kan höjas i det oändliga på grundval av kreditrisken, utan krediten ska inte beviljas om bedömningen av kreditvärdigheten visar att åtagandena sannolikt inte kommer att bli uppfyllda. Särskilt problematiska är enligt ekonomiutskottet sådana krediter där marknadsföringen med stöd av olika borgensarrangemang särskilt betonar att betalningsstörning inte anses som ett hinder för att få en ny kredit.

Ekonomiutskottet konstaterar att kreditgivning som upplevts som problematisk har visat sig vara ett föremål för reglering förbundet med ansevärda utmaningar. För att behålla flexibiliteten på finansmarknaden och på grund av kapitalmarknadens internationella karaktär har det varit viktigt att kreditgivning också med hög ränta är möjlig när vederbörliga utredningar om solvens har gjorts. De undantag och möjligheter till flexibilitet som ingår i regleringen har dock utnyttjats och affärsmodeller anpassats till regleringen på ett sätt som inte var lagstiftarens avsikt. Utskottet anser det utrett att det positiva kreditregistret som i sig är värt att stödja och påskynda inte är ett tillräckligt instrument för att lösa det föreliggande problemet. Register som utreder kredittagarens skuldsättning och betalningsförmåga behövs, men det är klart att det också finns aktörer på mark-

Betänkande EkUB 39/2018 rd

naden vars affärsverksamhet inte primärt baserar sig på gäldenärens betalningsförmåga utan affärsverksamhetens lönsamhet bygger på att kreditförluster kompenseras med mycket hög ränta. Utskottet anser att denna typ av affärsverksamhet kan avstyras endast genom att sänka maximiräntan så lågt att kreditgivaren för att trygga sin egen verksamhet måste reda ut kredittagarens solvens. Utskottet föreslår som närmare framgår av detaljmotiven att maximiräntan ska sänkas mer än regeringen föreslår.

Påföljder. Ekonomiutskottet betonar att med avseende på regleringens allmänpreventiva effekt måste påföljderna av överträdelser vara tillräckligt stränga. Om brott mot prisregleringen endast skulle leda till förkastande av kostnader som överskrider räntetaket, skulle bestämmelsens preventiva verkan sannolikt bli liten. Också med tanke på ett klarare rättsläge är det viktigt att påföljderna är enhetliga oberoende av om det är fråga enbart om ett villkor som står i strid med tvingande nationell lag eller om det samtidigt är fråga om ett oskäligt standardavtalsvillkor.

Tillsyn. Utskottet anser att regleringen av kreditmarknaden för närvarande är fördelad på ett obalanserat sätt. Skyldigheten att säkerställa den sökandes betalningsförmåga är inte i balans mellan företag som fungerar med stöd av koncession enligt regleringen om kreditinstitut å ena sidan och aktörer som hör till tillämpningsområdet för en lättare reglering å den andra. Med beaktande av effekten av snabblån med höga räntor på samhällsekonomin anser ekonomiutskottet att det är angeläget att skyldigheten för de som erbjuder sådana finansieringstjänster att bland annat utreda en kredittagares solvens och övervakningen av att denna skyldighet efterlevs ska ordnas effektivare än för närvarande. Utskottet anser att statsrådet bör utreda och utarbeta behövliga lagändringar för att skyldigheterna och tillsynen i fråga om även små aktörer på finansmarknaden bättre ska motsvara effekterna av deras verksamhet. Ekonomiutskottet föreslår att det ska utredas huruvida bestämmelser om behörighet för Finansinspektionen vore ett ändamålsenligt sätt att bidra till att dämpa de negativa följderna av snabblån med hög ränta. (*Utskottets förslag till uttalande*)

Regleringens retroaktiva verkan. Vid ekonomiutskottets utfrågning av sakkunniga noterades också regleringens tidsmässiga dimension; huruvida regleringen bör utsträckas till att gälla också kreditavtal som ingåtts innan lagen trädde i kraft och särskilt fortlöpande kreditavtal till den del det görs nya uttag efter det lagen trätt i kraft. Ekonomiutskottet påminner om att retroaktiv lagstiftning i vårt rättssystem är exceptionellt och anser att regleringen i propositionen är befogad. Ekonomiutskottet påpekar också att effekterna av en kreditstock från tiden före lagens ikraftträdande kan lindras också av att konsumenten kan ha möjlighet att säga upp och sköta ett ofördelaktigare avtal genom en kredit som hör till den nya lagens tillämpningsområde.

Effekter på kreditmarknaden. Vid utskottsbehandlingen har det uttryckts oro över att ändringarna gynnar utbudet av större och långfristigare krediter. Med beaktande av den kreditrisk som hänger samman med stora krediter är det inte troligt att de konsumenter som för närvarande beviljas krediter på några tusen euro skulle ta märkbart större krediter i framtiden. Ekonomiutskottet bedömer att de föreslagna ändringarna sannolikt medför att skuldspiraler bryts tidigare än förr, varvid möjligheterna att ordna upp gäldenärens situation exempelvis genom skuldsanering för privatpersoner blir bättre.

Ikraftträdande. Med avseende på att kontrollera skuldproblemen är det viktigt att få regleringen i kraft med det snaraste. Eftersom förslaget inte innehåller retroaktiva element, lämnas avtal som

Betänkande EkUB 39/2018 rd

ingåtts före denna lags ikraftträdande utanför denna reglering. Kreditgivarna har ändå tid att anpassa sin verksamhet till de nya bestämmelserna. Ekonomiutskottet anser med beaktande av det ovan nämnda att den föreslagna ikraftträdandetiden är balanserad.

Andra åtgärder. Den gällande prisregleringen av konsumentkrediter har till följd av kompletteringar under olika år blivit delvis svårhanterlig och kommit att innehålla en mängd undantag och definitioner. Till den del definitionerna och förbehållen kommer från EU-lagstiftningen är den nationella marginalen begränsad, men till den del det går att föreskriva nationellt om prisregleringen anser utskottet att propositionen svarar mot det identifierade regleringsbehovet på ett förhållandevis ändamålsenligt sätt. Ekonomiutskottet instämmer med den uppfattning som uttrycktes under utfrågningen av sakkunniga, enligt vilken det aktuella lagförslaget kan vara otillräckligt för att utrota problemen med skuldsättningsutvecklingen, och anser det uppenbart att det inte som enda åtgärd kan lösa skuldsättningsproblemet, utan det behövs också andra åtgärder. En omfattande tillgång till social kreditgivning i hela landet bör främjas. Dessutom påskyndar ekonomiutskottet den pågående beredningen av lagstiftning som möjliggör ett positivt kreditregister.

Lagmotionerna. Ekonomiutskottet har granskat de aktuella lagmotionerna och konstaterat att ändringsförslagen i dem syftar till samma mål som den aktuella propositionen. Men bestämmelserna enligt motionerna kan inte genomföras samtidigt med den reglering som föreslås i propositionen. Utskottet anser att regleringslösningen i propositionen är mer ändamålsenlig för att nå det uppställda målet och föreslår att lagmotionerna förkastas.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av konsumentskyddslagen

3 §. Begränsningar i tillämpningen av bestämmelserna i vissa andra fall. I det nya 3 § 4 mom. sägs att den nya 17 a § om kreditkostnadernas maximibelopp inte ska gälla avbetalningsköp där föremål för köpet är ett trafikmedel som ska registreras i trafik- och transportregistret enligt lagen om transportservice, såsom en bil eller båt, jämte eventuell tilläggsutrustning. Det gäller ett undantag från tillämpningen, och det ska tolkas snävt.

Definitionen på avbetalningsköp ingår i 7 kap. 7 § 5 punkten i konsumentskyddslagen, och med det avses köp av varor där priset enligt köpeavtalet betalas i poster av vilka en eller flera förfaller till betalning efter det att varan har överlåtits till konsumenten (köparen) och genom vilket näringsidkaren (säljaren) förbehåller sig antingen rätten att återta varan om köparen försummar sin skyldighet enligt avtalet eller äganderätten till varan, till dess att priset i sin helhet, eller åtminstone en viss del även av de poster som förfaller till betalning efter det att varan har överlåtits, har betalats. För att undantagsbestämmelsen ska kunna tillämpas ska det således uttryckligen handla om avbetalningsköp av ett trafikmedel jämte ägareförbehåll och förbehåll om att återta varan.

För att förhindra kringgående av prisregleringen ska det i bestämmelsen ytterligare nämnas separat att undantaget från tillämpningsområdet inte tillämpas när konsumenten på grundval av avtalet har rätt att lyfta också penningmedel. I ett sådant fall ska således bestämmelsen om kreditkostnadernas maximibelopp tillämpas på avtalet.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Att avbetalningsköp av trafikmedel lämnas utanför regleringen om kreditkostnadernas maximibelopp innebär inte att det vore skäligt att sätta prisnivån på dessa krediter högre än prisnivån på de krediter som hör till tillämpningsområdet för regleringen om kreditkostnader. Avgränsningens syfte är endast att möjliggöra att en prissättningsstruktur som den nuvarande, som framför allt baserar sig på kostnader i euro, ska bibehållas vid avbetalningsköp av trafikmedel.

17 a §. Kreditkostnadernas maximibelopp. Ekonomiutskottet anser att affärsverksamhet baserad på snabbblån med oskäliga villkor kan tyglas endast genom att sänka maximiräntan så lågt att kreditgivaren för att trygga sin egen verksamhet måste reda ut kredittagarens solvens när kreditförlust inte längre kan kompenseras med en avsevärt hög ränta. Utskottet föreslår att maximiräntan ska sänkas från 30 procent i propositionen till 20 procent.

Vid övervägandet av det maximibelopp som ingår i bestämmelsen har ekonomiutskottet jämt flera delfaktorer särskilt beaktat följande:

- effekter av snabbblån med höga räntor på individnivå med avseende på livshantering,
- den allmänna skuldsättningsutvecklingens verkan på samhällsekonomin då betalningsanmärkning med allt vad det innebär redan gäller hundratusentals medborgare,
- hur snabbt det inom sektorn har gått att skapa nya handlingsmodeller som uppfyller lagstiftningens minimikrav, och
- den aktuella åtstramningen av lagstiftningen inverkar inte nödvändigtvis på existerande kreditförhållanden eller på de personer som redan har råkat i insolvensförfarande som följd av dessa krediter.

4. Lag om ändring av 5 kap. 3 § i rättegångsbalken

5 kap. Om väckande av talan och förberedelse i tvistemål

3 §. I det föreslagna 5 kap. 3 § 2 mom. i rättegångsbalken ingår det inte någon särskild punkt om skyldighet att uppge krediträntan eller att specificera vilka poster de kreditkostnader och övriga kostnader som krävs bildas av. De omständigheterna är av betydelse vid bedömningen av om bestämmelserna om kreditkostnadernas maximibelopp har iakttagits. Det gäller särskilt med beaktande av att såväl ränteyrkandet som yrkanden på andra kreditkostnader ska avslås i sin helhet i enlighet med 7 kap. 17 a § 4 mom. i lagförslag 1, om krediträntan på en uttagen kredit har fastställts till ett större belopp än tillåtet. Detsamma gäller om de andra kreditkostnaderna överstiger det tillåtna maximibeloppet.

Ett krav på att lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av om bestämmelserna om kreditkostnadernas maximibelopp har iakttagits kan anses följa redan av 5 kap. 3 § 1 mom. i den gällande rättegångsbalken. Lagutskottet har trots det ansett att det i paragrafens nya 2 mom. av tydlighetsskäl är motiverat med en uttrycklig bestämmelse om att de ovannämnda omständigheterna ska uppges i fråga om en fordran som bygger på ett konsumentkreditavtal.

Därför har lagutskottet föreslagit för ekonomiutskottet att paragrafens 2 mom. ska kompletteras med följande nya punkter:

"3) räntan för krediten enligt kreditavtalet,

Betänkande EkUB 39/2018 rd

4) kreditkostnaderna och andra kostnader specificerade,"

På grund av de nya punkterna i momentet ändras numreringen av 3 och 4 punkten i propositionen.

Ikraftträdandebestämmelsen. Dessutom behöver de nya punkterna i 5 kap. 3 § 1 mom. beaktas i 3 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i detta lagförslag, så att de blir tillämpliga på mål som inleds efter lagens ikraftträdande endast om också 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen i lagförslag 1 tillämpas på yrkandet. Dessutom bör hänvisningen till lagens 5 kap. 3 § 2 mom. 3 punkt i 1 mom. i kraftträdandebestämmelsen ändras till att gälla momentets 5 punkt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 och 3 i proposition RP 230/2018 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 4 i proposition RP 230/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen forkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 51—58/2016 rd och LM 24/2018 rd.

Riksdagen godkänner sex uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av konsumentskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konsumentskyddslagen (38/1978) 4 kap. 1 och 2 §, 7 kap. 6 och 17 a § samt 7 a kap. 31 §, sådana de lyder, 4 kap. 1 § i lagarna 1259/1994 och 1072/2000, 4 kap. 2 § i lag 1259/1994, 7 kap. 6 § i lagarna 746/2010 och 851/2016, 7 kap. 17 a § i lag 207/2013 och 7 a kap. 31 § i lag 851/2016, samt
fogas till 7 kap. 3 § ett nytt 4 mom. och till kapitlet en ny 17 b § som följer:

Betänkande EkUB 39/2018 rd

4 kap.

Jämkning och tolkning av avtal

1 §

Om ett villkor i ett avtal som avses i denna lag är oskäligt mot konsumenten eller om tillämpningen av det skulle leda till oskälighet, kan villkoret jämkas, om inte något annat följer av 2 §, eller lämnas utan avseende. Som ett avtalsvillkor betraktas även en utfästelse som gäller beloppet av vederlag. När oskäligheten bedöms ska hela innehållet i avtalet, parternas ställning, förhållandena vid avtalsslutet och, om inte något annat följer av 2 §, en förändring i förhållandena samt övriga omständigheter beaktas.

Om ett villkor som avses i 1 mom. är sådant att det till följd av jämkningen av villkoret inte är skäligt att avtalet i övrigt oförändrat förblir i kraft, kan avtalet, om inte något annat följer av 2 §, jämkas även till övriga delar eller förordnas att förfalla.

2 §

Om ett avtalsvillkor som avses i 1 § har utarbetats i förväg utan att konsumenten har kunnat påverka dess innehåll, ska vid tillämpningen av 1 § begränsningarna i denna paragraf iakttas.

Om ett villkor har varit oskäligt under de förhållanden som rådde vid avtalsslutet, får inte vid en senare bedömning av oskäligheten förändringar i förhållandena beaktas till konsumentens nackdel.

Ett oskäligt villkor ska lämnas utan avseende och avtalet ska till övriga delar oförändrat förbli i kraft, om det som sådant kan förbli i kraft.

7 kap.

Konsumentkrediter

3 §

Begränsningar i tillämpningen av bestämmelserna i vissa andra fall.

Bestämmelserna i 17 a § i detta kapitel tillämpas inte på avbetalningsköp där föremål för köpet är ett trafikmedel som ska registreras i det trafik- och transportregister som avses i lagen om transportservice (320/217), jämte eventuell tilläggsutrustning. Om konsumenten på grundval av avtalet också har rätt att ta ut penningmedel, ska paragrafen ändå tillämpas.

6 §

Kreditkostnader och ränta

Med *kreditkostnad* avses i detta kapitel summan av räntor, kostnader och andra avgifter som är kända för kreditgivaren och som konsumenten ska betala med anledning av konsumentkreditförhållandet; kostnaderna för försäkringar och andra kompletterande tjänster som är knutna till kre-

Betänkande EkUB 39/2018 rd

ditavtalet räknas också med i kreditkostnaderna, om ett avtal om en kompletterande tjänst är en förutsättning för att krediten ska lämnas på de marknadsförda villkoren.

Som kreditkostnad räknas inte

- 1) kostnader för det konto som används för skötseln av krediten, om öppnandet av kontot är frivilligt och kostnaderna har specificerats i avtalet,
- 2) avgifter som konsumenten måste betala till följd av ett eventuellt avtalsbrott,
- 3) notariatsavgifter.

Med *effektiv ränta* avses i detta kapitel den räntesats som erhålls när kreditkostnaderna med beaktande av amorteringarna omräknas till årlig ränta på kreditbeloppet. Bestämmelser om hur den effektiva räntan ska beräknas och om de antaganden som ska användas för detta utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

Med *kreditränta* avses i detta kapitel en procentuell fast eller rörlig räntesats som på årlig basis tillämpas på det utnyttjade kreditbeloppet.

17 a §

Kreditkostnadernas maximibelopp

Räntan på den kredit som konsumenten utnyttjar får inte avtalas vara högre än 20 procent.

Om konsumenten enligt avtalet ska betala andra än i 1 mom. avsedda kreditkostnader, får beloppet av dem per dag inte överstiga 0,01 procent av det kreditbelopp eller den kreditgräns som anges i kreditavtalet under kreditavtalets giltighetstid.

Trots vad som föreskrivs i 2 mom. får det avtalas om ett maximibelopp på 5 euro för andra kreditkostnader, under förutsättning att kredittiden enligt avtalet omfattar minst 30 dagar. De kostnader som konsumenten ska betala enligt 2 mom. får inte överstiga 150 euro per år, och kreditkostnader får inte tas ut av konsumenten i förväg för en längre tid än ett år.

Om kreditgivaren eller kreditförmedlaren bryter mot bestämmelserna i denna paragraf, är konsumenten inte skyldig att betala kreditränta eller andra kreditkostnader.

Vad som föreskrivs i 2—4 mom. gäller inte försäkringsavgifter som betraktas som kreditkostnader, om syftet med försäkringen är att trygga värdet på säkerheten för krediten.

Om en konsument betalar tillbaka en kredit i förtid, tillämpas trots 2 och 3 mom. vad som föreskrivs i 27 och 28 §. Om förfallodagen för krediten tidigareläggs, tillämpas trots 2 och 3 mom. vad som föreskrivs i 35 §.

17 b §

Kostnader för förlängning av betalningstiden

För en sådan förlängning av betalningstiden som görs innan fordran förfaller till betalning får högst 5 euro tas ut av konsumenten, förutsatt att betalningstiden förlängs med minst 14 dagar. Det sammanlagda belopp som tas ut av konsumenten för sådana åtgärder får dock inte överstiga 20 euro per år.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

7 a kap.

Konsumentkrediter som har samband med bostadsegendom

31 §

Tillämpning av bestämmelserna om konsumentkrediter

På konsumentkrediter som har samband med bostadsegendom tillämpas dessutom 7 kap. 1 § 3 och 4 mom. och 13, 13 a, 15, 16 och 16 a §, 17 a § 1—5 mom., 18, 19 och 23 §, 24 § 1, 2 och 4 mom. samt 25, 26 och 30—35 §. På konsumentkrediter med en bostad som säkerhet tillämpas dessutom 39 och 40 § i det kapitlet. Bestämmelserna i 7 kap. 17 a § 1—5 tillämpas dock inte på en bostadskredit med realsäkerhet.

Trots bestämmelserna i 7 kap. 24 § 1 och 2 mom. får det dock i ett avtal om bostadskredit avtalas att den ränta som konsumenten ska betala på krediten inte ändras, om referensräntans värde är mindre än noll. Om en konsument betalar tillbaka en konsumentkredit som har samband med bostadsegendom i förtid, tillämpas trots 7 kap. 17 a § 2 och 3 mom. vad som föreskrivs i 19—21 § i detta kapitel. Om förfallodagen för en konsumentkredit som har samband med bostadsegendom tidigareläggs, tillämpas trots 7 kap. 17 a § 2 och 3 mom. vad som föreskrivs i 7 kap. 35 §.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På avtal som gäller vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas i stället för 4 kap. 2 §, 7 kap. 17 a § och 7 a kap. 31 § i denna lag de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 7 kap. 17 b § i denna lag tillämpas på sådan förlängning av betalningstiden som har gjorts efter ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 2 § i räntelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i räntelagen (633/1982) 2 §, sådan paragrafen lyder ändrad i lag 209/2013, som följer:

Betänkande EkUB 39/2018 rd

2 §

Avvikelse från lagen

Skyldigheten att betala ränta bestäms enligt denna lag, om inte något annat följer av gäldenärens förbindelse eller av handelsbruk eller något annat föreskrivs.

Om gäldenärens förbindelse anknyter till ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument i fråga om en konsumentkredit eller någon annan konsumtionsnyttighet, eller till ett avtal på grundval av vilket gäldenären genom köp eller hyra anskaffar bostad för sig eller sin familjemedlem, är förbindelsen utan verkan till den del gäldenären vore skyldig att betala dröjsmålsränta utöver vad som föreskrivs i 4 eller 5—11 §. Om gäldenären i dessa fall i händelse av dröjsmål har förbundit sig att i stället för dröjsmålsränta eller utöver den betala provision, premie eller motsvarande prestation, är förbindelsen utan verkan till den del dröjsmålsräntans och den nämnda prestationens sammanlagda belopp överstiger ränta som beräknats enligt 4 eller 5—11 §.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna lag likställs med konsumentkrediter också sådan kredit som någon annan än en näringsidkare lämnar eller utfäster sig att lämna en konsument som lån, betalningsanstånd eller som något annat motsvarande ekonomiskt arrangemang, om krediten förmedlas till konsumenten av en näringsidkare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en fordran som förfallit till betalning före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om indrivning av fordringar

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 3 § i lagen om indrivning av fordringar (513/1999), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i lag 31/2013, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

Betänkande EkUB 39/2018 rd

3 §

Konsumentfordran

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna lag likställs med konsumentfordran också sådan kredit som någon annan än en näringsidkare har lämnat en konsument som lån, betalningsanstånd eller som något annat motsvarande ekonomiskt arrangemang, om krediten har förmedlats till konsumenten av en näringsidkare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På indrivning av konsumentfordringar tillämpas 10 c och 10 d § bara till den del indrivningsåtgärderna vidtas efter ikraftträdandet av denna lag.

4.

Lag

om ändring av 5 kap. 3 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 5 kap. 3 §, sådan den lyder i lag 439/2018, ett nytt 2 mom. som följer:

5 kap.

Om väckande av talan och förberedelse i tvistemål

3 §

Om en fordran bygger på ett i 7 kap. eller 7 a kap. i konsumentskyddslagen avsett konsumentkreditavtal, ska i stämningsansökan också uppges

- 1) kreditbeloppet eller kreditgränsen enligt kreditavtalet,
- 2) kreditavtalets giltighetstid uttryckt i dagar,
- 3) räntan på krediten enligt kreditavtalet,
- 4) kreditkostnaderna och andra kostnader specificerade,
- 5) den effektiva räntan för krediten enligt kreditavtalet,

Betänkande EkUB 39/2018 rd

6) huruvida kreditavtalet har ingåtts på det sätt som förutsätts i 7 kap. 17 § eller 7 a kap. 15 § i konsumentskyddslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . Denna lags 5 kap. 3 § 2 mom. 3 punkt träder dock i kraft först den 20 .

På mål som är anhängiga när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På mål som inleds efter det att denna lag har trätt i kraft tillämpas 5 kap. 3 § 2 mom. 1—4 punkten endast om 7 kap. 17 a § i konsumentskyddslagen, sådan paragrafen lyder i lag (/), tillämpas på yrkandet.

Utskottets förslag till uttalande

1. Riksdagen förutsätter att statsrådet noga följer hur regleringen av priserna på konsumentkrediter inverkar på utbudet och priserna på konsumentkrediter med oskäligen kostnader och vid behov vidtar omedelbara åtgärder.
2. Riksdagen förutsätter att statsrådet skyndsamt bedömer utvecklingsbehoven i fråga om det skyddade beloppet vid utsökning och nivån på de nödvändiga levnadskostnader för gäldenären som ska beaktas i bedömningen av gäldenärens betalningsförmåga vid skuldsanering för privatpersoner, och att regeringen bereder de lagändringar som behövs.
3. Riksdagen förutsätter att statsrådet snabbt vidtar behövliga legislativa och andra åtgärder för att effektivisera förebyggandet och minskandet av problemet med skuldsättning bland konsumenterna bland annat genom att bedöma om tiden för lagring av uppgifter om betalningsstörningar är lämplig, genom att utreda möjligheterna att begränsa reklam för konsumentkrediter utan säkerhet med höga räntor och genom att utreda möjligheterna att förbättra tillgången på social kreditgivning.
4. Riksdagen förutsätter att statsrådet skyndsamt börjar utreda och bereda lagstiftning som möjliggör tillräckliga och effektiva befogenheter för Finansinspektionen att övervaka och sanktionera verksamheten hos de som erbjuder snabblån med höga räntor.
5. Riksdagen förutsätter att statsrådet utarbetar en grundlig utredning om huruvida systemet med snabblån överhuvudtaget är behovligt och lämpligt, och på grundval av utredningen vidtar de legislativa och andra åtgärder som ärendet kräver.
6. Riksdagen förutsätter att statsrådet fäster uppmärksamhet vid en ökning av utbildning i ekonomisk kompetens på olika stadier som en åtgärd för att förebygga problemet med skuldsättning.

Betänkande EkUB 39/2018 rd

Helsingfors 27.2.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Martti Mölsä blå
vice ordförande Harri Jaskari saml
medlem Touko Aalto gröna
medlem Petri Honkonen cent
medlem Hannu Hoskonen cent (delvis)
medlem Laura Huhtasaari saf (delvis)
medlem Lauri Ihalainen sd
medlem Katri Kulmuni cent (delvis)
medlem Eero Lehti saml (delvis)
medlem Lea Mäkipää blå
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Ville Skinnari sd (delvis)
medlem Joakim Strand sv
ersättare Juhana Vartiainen saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.